Sh-
44

४२२
लघु

पी. सं. 4154

4154 - (41)

लघुवृत्ति व्याकरण

35. पूर्ण   व्याकरण (गुरुमुखी लिपि)

प्रकृतिः

लोपेन लोपे [illegible] सति । [illegible] भवति । [illegible]

[illegible] भवति [illegible] । [illegible]

[illegible] । [illegible] । [illegible]

[illegible] ॥ [illegible]

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।

[illegible] [illegible] भेदाः सवर्णाः [illegible]

[illegible] । [illegible] सवर्णाः । [illegible] न भवति । [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] भवति [illegible] समान [illegible] दीर्घः १॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

उल्लवति। उज्जृम्भते। उत्कण्ठयति। उल्लयति, उद्धावति। [illegible]

[illegible] उड्डीकते? उड्डूयते? [illegible] ॥ [illegible] ॥ उकारः, [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥

हाल्टेः। परस्तुः। एकार, ओकार, नकारः। कृष्णपदा।
कृष्णपूर्वः। भगवन्, द्वि, करोति। पथक्तु। भगवान्, जनः। प
मुविद। ॰ वेनुम्नुक्यैस्नुकरणभूत्रभागपूर्वया ॰ नक
रः। परस्तुः। मकयोः परयोः, सत्रभागपूर्वं, मकार, भूत्प
हुते। एवं ग्निवेति। एवं स्नुक्यति ॰। भगपूर्वयन
कवा, त्रुचम्पवल्कम्पेधूलहुते। वाडेवं॥ ॰ विहलेये
षकारभा ॰ कृतः परस्तुः। हलयोः परयोः, सत्रभागपूर्वं।
षकार, भूत्पहुते। एवं भीकते। एवं भूत्रः ॰ उपय
येः भकारभा ॰ नकारः। परस्तुः। उपयोः परयोः, सत्रभा
गपूर्वं, भकार भूत्पहुते। एवं भूनोति। एवं भूहाति ॰॥

ल:
व:
०

𑆩𑆑𑆳𑆫𑆂𑇅 𑆥𑆚𑇀𑆖𑆱𑆶 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 𑆆𑆠𑆴 𑆮𑆴𑆱𑆫𑇀𑆘𑆤𑆵𑆪𑆂 [illegible]
[illegible] 𑆮𑆴𑆱𑆫𑇀𑆘𑆤𑆵𑆪𑆂𑇅 𑆥𑆚𑇀𑆖𑆱𑆶𑆂 [illegible]
[illegible]

विसर्जनीयः, परस्तुः, टे, ठे वा, परे, षकारमापद्यते।
कष्टीकते। कष्ठक्कुरः ॥ ते थे वा सम् ॥ विसर्ज
नीयः परस्तुः, ते वा, थे वा, परे, सकारमापद्यते। कस्त
रति। कस्थुडति ॥ कखयोर्जिह्वामूलीयं न वा। ॥
विसर्जनीयः, परस्तुः, कखयोः परयोः। जिह्वामू
लीयमापद्यते। न वा विकल्पेन। कᳵकरोति वा, कः क
रोति। कᳵखनति वा, कः खनति। ॥ पफयोरुपध्मा
नीयं न वा। विसर्जनीयः, परस्तुः, पफयोः परयोः।
उपध्मानीयं रूपमापद्यते, न वा विकल्पेन। कᳶपठति वा, कः
पठति। कᳶफलति वा, कः फलति॥ शषसे वा वा पररूपम् ॥

विसर्जनीयः, पटुः। सेवा, धेवा, भेवा, फो, पटुधृष्णा

पठति। नव विकल्पेन। कष्णेडेवा, कः सेते। कष्णु

वा, कः खनुः। कम्बुपृवा, कः भूषः ~ उपध्मा

नीयः ~ इति ककारपेमूडे, पः विसर्जनीयः, सः।

उपध्मानीयः। केतुः सेटृ ~ सपेधवत्तुष्ठ ~ स

कारपेधवडेः, सष्ठेः पः। विसर्जनीयः, सः, उपध्मा

नीयः ~ केगडः, पेमावति ~ सफेलेषेटृसोयं

वा ~ सकारपुरः, विसर्जनीयः लेपेठवति। य

हुन्यः पृहुडे। सत्वमिता। सकारशिभरफो, कपु

दवा, कयादा, सङुदवा, सयिड। रूजारुपाविवा, न

लव. ०९

पूना

[illegible]यपाति। ~ [illegible] ~ [illegible]

[illegible] परः विसर्जनीयः लोपमापद्यते यकारमापद्यते ~

[illegible]पदे। [illegible]

[illegible] ~ [illegible] ~ [illegible]।

परः विसर्जनीयः लोपं [illegible]। [illegible]पदे। [illegible]

[illegible] ~ [illegible] ~ [illegible] परः विस[illegible]

नीयः [illegible]। [illegible] ~ [illegible] ~

[illegible] परः विसर्जनीयः। [illegible]

[illegible]

[illegible]।। [illegible]

फोऽपि ॥ ᳵकृतिः । ᳵकृतिः । ᳵख्यातिः यः । वि
ङितः जिह्वामूलीयः भः । अन्तर्भिफोऽपि । ᳵद्वंद्वे इति । प्र
थमाप्रत्यये । प्रतुजडः प्रतुगडः । प्रजडः प्रगडः ।
प्र जडः प्रतुगडः । प्रणजडः प्रणगडः । प्रफजडः
प्रफगडः । प्रगजडः प्रगगडः ॥ प्रथमपञ्चमे
इति ॥ प्रथमसमग्रहे फः जिह्वामूलीयः लोपे
नवति । इति पः । प्रथमगति भवगति । प्रथम
गति भवगति ॥ नविभलनीयः लोपे भः भ
त्रिः ॥ विभल्लीयम् । लोपे तदभावि । पत्तः भ

ल्लः
ख्ञः
०३

८

[illegible]

[illegible]

अवर्ण इवर्णे ए। अवर्णः अकारान्तकारो इवर्णे इक-
रे ईकारे वा परे एकारो भवति परश्च लोपमापद्यते। तवेह
मा सेयमा उपेन्द्रः ॥ उवर्णे ओ ॥ अवर्णः अकारान्तक-
रो उवर्णे। उकारे ऊकारे वा परे ओकारो भवति परश्च लोपम्।
[illegible]कमा गङ्गोदकमा उपेन्द्रः ॥ ऋवर्णे अर् ॥ अव-
र्णः अकारान्तकारो ऋवर्णे ऋकारे ॠकारे वा परे अर् भव-
ति परश्च लोपम्। तवर्कारः महर्षिः ॥ ऌवर्णे अल् ॥
अवर्णः अकारान्तकारो ऌवर्णे ऌकारे ॡकारे वा परे अल् भ-
वति। परश्च लोपम्। तवल्कारः मदल्कारः ॥ एकारे ऐ
ऐकारे च ॥ अवर्णः अकारान्तकारो, एकारे ऐकारे वा परे।

ष्टवति ~ मि, ठ, रामा, उत्तिष्ठमः सभा, ठ, सभा, उति
द्वितीयः ठ, हं, ठिभा, उत्तिष्ठतीयः रा, हं, हभा, उत्तिचतुर्थी।
रमि, हं, हभा, उत्तिपञ्चमी रामा, ठभा, क्षभा, उत्तिषष्ठी ~
रि, ठभा, क्षभा, उत्तिसप्तमी [illegible] ख्रवर्गे [illegible] ~
ककः ककौ ककः ककाभ्याम् ककै ककाय ककेन कक
हभ्यां ककैः ककाय ककाभ्यां ककेभ्यः ककात् ककाभ्यां
ककेभ्यः ककस्य ककयोः ककानाम् कके ककयोः ककेषु ~
हे कक हे ककौ हे ककाः [illegible] ~ [illegible]
[illegible] । पञ्चप्रत्ययः, उ। [illegible] ।
[illegible] मि, ठ, रामा, सभा, ठ। [illegible]

44

युष्मदस्मद्भ्यां लिङ्गत्रये

नमो युष्मदस्मद्भ्यां ङसोऽश् ॥ तव, तवेति, तवः,
तव नमः, तवेति ॥ अन्यादिकिमा । तद्धः पञ्च ॥ युष्म
भेन पुंसके ॥ नपुंसकलिङ्गविषये तुभ्यं मह्यं ऽहेति
अङ्गस्थिहवेतः । अत्र १ तुभ्यं मह्यं । अङ्गस्यावगश्ये
नमो युष्मदस्मद्भ्यां ङसोऽश् ॥ युष्मानि, अस्मानि । मया
नि, पञ्चमि ॥ तुभ्यमह्यौ ङयि ॥ तुभ्यम्, मह्यं ।
नं । तुभ्यह्यौ ङ्, यः, अश्त्यः । मः, युष्मदस्मद्भवति ॥
युष्मद्भ्यामङ्गस्यावश्येन नमो । युष्मदस्मद्भ्यां ॥ द, मद्,
द, मभेन ॥ तुभ्यमह्यमस्मद्भ्यः युष्मद्भ्यः ॥ तव,

[illegible] उकारान्तः । सः पुंलिङ्गः । [illegible] । [illegible]
[illegible] भवति [illegible] । [illegible] ॥ तृतीयादिषु
[illegible] ॥ तृतीयादि विभक्ति [illegible] उकारान्तः पु
[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । भवति । [illegible]
[illegible] । [illegible] ॥ [illegible] उकारान्तः [illegible] ।
उकारान्तः [illegible] । [illegible] भवति । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।
[illegible] उकारान्तः [illegible] उकारान्तः
[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ [illegible]

[illegible]

सर्वनामिकं कार्यं न भवति॥ मासेन पूर्वः मासपूर्वः॥
तस्मै मासपूर्वाय, मासपूर्वात्। मासपूर्वाणां मासपूर्वे॥
बहुव्रीहौ च॥ ॥ बहुव्रीहिसमासेऽपि सर्वनाम्नः पूर्व-
पदस्य सर्वनामिकं कार्यं न भवति। प्रियाः सर्वे यस्य सः।
प्रियसर्वः। तस्मै प्रियसर्वाय, प्रियसर्वात्। प्रियसर्वाणां
प्रियसर्वे॥ दिशां वा॥ दिशां, दिग्वाचिनां सर्वनाम्नां, यः
बहुव्रीहिः। तत्रस्थितानां, सर्वनाम्नः, पूर्वपदस्य, सर्वनामि-
कं कार्यं, वा, भवति। दक्षिणस्याः पूर्वस्याः, दिशो, यदन्तरा-
लं, सा, विदिक्॥ तस्मै दक्षिणपूर्वस्यै वा, दक्षिणपूर्वायै॥
दक्षिणपूर्वस्याः वा, दक्षिणपूर्वायाः। दक्षिणपूर्वस्यां वा, द-

३०

ए, लभि। लभ्यां, रि। ङेङसिङसि, याडापः। यै, याभ्यां, याभ्यां, या

भ्यां। ङेङसिङस्ङीनां, आमानाम्, यैचः। गङ्गायै, गङ्गायाः, गङ्गायाः, ग

ङ्गायाम्। उमायै। उमायाः। उमायाः। उमायाम्॥ ॥ सर्वना

म्नस्तु सर्वस्य [illegible]। सर्व विश्व [illegible], एवम्

ए, लभि, लभ्यां, रि

न्यतरनं, ङेङसिङसिः। यै, याभ्यां, याभ्यां, याभ्यां। ङेङसिङस्ङीनां [illegible]

ति। सर्वः, सर्वस्यायाटः, [illegible]वति। सर्वस्यै, सर्व

स्याः, सर्वस्याः, सर्वस्याम्॥ यस्यै, यस्याः, यस्याः, यस्याम्॥ तस्यै, तस्याः,

तस्याः, तस्याम्॥ कस्यै, कस्याः, कस्याः, कस्याम्॥ अन्यस्यै, अन्यस्याः,

अन्यस्याः, अन्यस्याम्॥ [illegible]। [illegible]। [illegible]॥ द्वितीया

तृतीयाभ्यां वा॥ द्वितीया तृतीया, मध्यवत्, परार्ध्यं, एवं [illegible]नं,

यथाभवन्तं । ये । याभ्यां । याभ्यां । याभ्यां । ङेङसिङसः । भ्यसः । भ्य
गाभ्यङः । ङस्य पञ्चस्मै वा भवति ।। द्वितीयस्मै वा द्वितीयाय ।
द्वितीयस्मात् वा द्वितीयात् । द्वितीयस्याः वा द्वितीयस्य । द्विती
यस्मिं वा द्वितीये याभ्यां । एवं । तृतीयस्मै वा तृतीयाय । तृती
यस्मात् वा तृतीयात् । तृतीयस्याः वा तृतीयस्य । तृतीयस्मिं वा
तृतीये याभ्यां ।। [illegible] ।। [illegible] कृत
लिङ्गत्वात् । पूर्ववत् । एवं [illegible] । यथा भवन्तं । ते । [illegible] ।
[illegible] । ङसिङसोः [illegible] भवति ।। [illegible] ।
[illegible] ।। [illegible] ।। [illegible] ।
[illegible] भवति । [illegible] । [illegible] ।। [illegible]
[illegible] याभ्यां ।। [illegible] ।। [illegible] ।

[illegible] ।। [illegible]

[illegible]

यामितिकिं भ्रातृः [illegible]: [illegible] एकं तुस
[illegible]: [illegible] भवति [illegible] प्रत्यये परे पितरि भ्रा
तरि हन्तरि कर्तरि [illegible] [illegible] प्रत्यय ।
ऋकारान्तस्य: प्रत्यये परे अर् भवति पितृ
तृ पितरः पितरं पितरौ भ्रातरौ भ्रातरः भ्रा
तरं भ्रातरौ हन्तारौ हन्तारः हन्तारं हन्तारौ एव
वं भवं ॥ ऋतो [illegible] ऋकारान्तस्य:
ऋतेः प्रत्यये परे आर् भवति कर्तारौ कर्तारः
कर्तारं कर्तारौ वक्तारौ वक्तारः वक्तारं वक्तारौ ।

[illegible]

ष्टद्दस्य ॥ ओमीमा ॥ द्वंद्वमकालिङ्गद्वयोः । ओकारः ?
दंश्यभूमि । ऊर्ध्व । पञ्चमी ॥ [illegible] ॥ द्वंद्वमकालि
ङ्गद्वयोः । लाभा सिभा । रहयोः । मिशदेमे ठवडः ॥ ऊर्ध्व
नि । वनानि । मणीनि । भपुनि ॥ [illegible] ॥ पुरुतुष्ट ।
शिङ्ग्रष्ट भगत्तुष्टम । द्वंद्वमकालिङ्गष्ट । [illegible] [illegible] भठ
वति । मदत्ति । पयोभि । ऊर्ध्व विवनाथि । नाभिनभर ॥
नाष्टतुष्ट । द्वंद्वमकालिङ्गष्ट । [illegible] [illegible] भठवति । मणि
नी । भपुनी । इधनी । लाडुनी । ॥ मभि मणिभ [illegible] भातु
भुरे । मभि । मणि । भति । गकि । सधाभतुः [illegible]
मंथाप्रोति । [illegible] । मञ्जु । मञ्जु । [illegible] । भञ्जु ।

[illegible]॥

ति। एवं शेषाणि रूपाणि॥ सुधिना वा सुधिया। सुधिने वा सुधिये। सुधिनः वा सुधियः। सुधिनोः वा सुधियोः। सुधिनि वा सुधियि। प्रधिने वा प्रध्ये। प्रधिनः वा प्रध्यः, प्रधिनोः वा प्रध्योः। प्रधिनि वा प्रध्याम्॥ एवं॥ ग्रामणिने वा ग्रामण्ये। ग्रामणिनः वा ग्रामण्यः। ग्रामणिनोः वा ग्रामण्योः। ग्रामणिनि वा ग्रामण्याम्॥ [illegible] ह्रस्वात् लिङ्गे [illegible]। [illegible] रूपाणि। [illegible]॥ [illegible]॥ [illegible]। [illegible] रूपाणि

११

पातॄणाम् मातॄणाम् स्वसॄणाम् ॥ [illegible] ॥ गौ
[illegible] । गौः ।
गावौ गावः गावम् गावौ [illegible] ।
हे गौः ॥ [illegible] ॥ [illegible] ।
भगवती [illegible] ।
[illegible] । [illegible] । विद्वान् विद्वांसौ
विद्वांसः विद्वांसम् विद्वांसौ । भगवान् भगवन्तौ भगवन्तः ।
भगवन्तम् भगवन्तौ । [illegible] । हे विद्वन् ।
हे भगवन् । ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] । [illegible]

[illegible]

पीयूति । श्रीः श्रियौ श्रियः ॥ स्वभूमेगः । गोमयमूत्रेषु
रूपं भवति । अमि सभिपरे । गामा गाः, श्मा श्मः ॥
पथिमथिऋभुक्षीणमो ॥ पथि मथि ऋभुक्षि सखाम
त्रेषु रूपं भवति । औ परे । पन्थाः । मन्थाः । ऋभुक्षाः ॥ सर्वत्र
अपि ॥ पथिमथिऋभुक्षि लक्षं । पथ्यादीनां तु नकारस्य सं
प्राप्नोति । अपि परे । पन्थानौ, पन्थानः, पन्थानं, पन्थानौ, मन्थानौ,
मन्थानः मन्थानं मन्थानौ । ऋभुक्षाणौ, ऋभुक्षाणः, ऋभुक्षाण
म् ऋभुक्षाणौ ॥ सभस्य टेर्लोपः ॥ पथ्यादीनां भस्य
टेर्लोपं प्राप्नोति । सम्बुद्धि । अप्रत्यये । भोपरे । पथः पथा
पथे । मथः मथा मथे, ऋभुक्षः ऋभुक्षा ऋभुक्षे ॥ इत्युक्ते

प्रतिपदं
ऋते

[illegible]

ड्यस्य उत्वं भवति । भारद्वाजनयोः स्पृशेः परयोः । भ्राजः भ्राजति ।
भ्राजभ्याम् भ्राजसु । स्पृशेरिति किम् । भ्राड्वरः ॥ अनडुह
स्त्रि ~ अनडुहो उत्वस्य यो वा मतः ड्यस्य उत्वं भवति । भारद्वा-
जनयोः स्पृशेः परयोः । अनडुहः, अनडुहा, अनडुहे, अनडुद्भ्याम् ।
अनडुत्सु । स्पृशेरिति किं । अनडुद्दि ~ मोत्रः ~ अ-
नडुहो मतस्य [illegible] । [illegible] भवति । अनडुहा ~ अभु
[illegible] ~ [illegible] अनडुहेः [illegible]
भ्या । [illegible] भवति । [illegible] । [illegible] अनडुहा । ~ [illegible]
[illegible] ~ [illegible] पदे पदकेत् [illegible] भवति ।
[illegible] भवति । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।

प्रशंसनीयः सुश्लिष्टः [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

33

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

37

[illegible]

33

३५

[illegible]